

Załącznik
do Uchwały Nr VI/36/2024
Rady Powiatu w Pułtusk
z dnia 26 września 2024r.

**PROGRAM KOREKCYJNO – EDUKACYJNY
DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC
DOMOWĄ
W POWIECIE PUŁTUSKIM
NA LATA 2024-2030**

Pułtusk, 2024r.

Wstęp

Przemoc domowa jest zjawiskiem bardzo powszechnym. Dotyka osoby bez względu na wiek, płeć, wykształcenie, stan zdrowia czy status społeczny.

Definicja prawna zjawiska przemocy domowej została zawarta w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 marca 2023r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. Stanowi ona, że jest to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności: narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę, ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.

Coraz częściej podejmowana jest praca z osobą stosującą przemoc. Kontakt z tą osobą nie ogranicza się już tylko do wizyt dzielnicowego lub rozmowy przedstawicieli zespołu interdyscyplinarnego ds. przemocy z osobą stosującą przemoc. Możliwość skorzystania przez sprawcę z pomocy psychologicznej, terapeutycznej lub udziału w programie korekcyjno – edukacyjnym jest coraz częstsza. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń, oddziaływań i obserwacji możemy stwierdzić, iż powstrzymanie i zapobieganie zjawisku przemocy domowej wymaga skupienia uwagi po obu stronach: osoba stosująca przemoc (sprawca) – osoba doznająca przemocy (ofiara).

Podjęcie pracy na rzecz osób stosujących przemoc jest niewątpliwie trudnym zadaniem, wymagającym od osób niosących pomoc nie tylko wiedzy i umiejętności, ale także predyspozycji i osobistej gotowości do takiego działania. Jako społeczeństwo jesteśmy gotowi raczej potępiać osoby stosujące przemoc. Naganność ich postępowania bardziej skłania do karania niż rozważania, dlaczego to robią i niesienia pomocy w nabywaniu umiejętności radzenia sobie z agresją, emocjami, rozwiązywania konfliktów.

Program korekcyjno – edukacyjny jest formą oddziaływania na osoby stosujące przemoc w celu nauczenia ich samokontroli, kształtowania u nich postawy partnerstwa i szacunku wobec bliskich oraz odpowiedzialności za popełnione czyny przemocowe.

Niejednokrotnie osoby stosujące przemoc w ogóle nie podejmują próby kontrolowania zachowań agresywnych, a odpowiedzialność za ich występowanie przerzucają na ofiary. Niebagatelną rolę w stosowaniu przemocy mogą też odgrywać uwarunkowania biologiczne

jak zdeterminowana gwałtowność i intensywność reagowania emocjonalnego, które wymykają się spod kontroli. Powyższe jednak nie usprawiedliwia sprawców i nie znosi z nich odpowiedzialności za krzywdzenie innych.

Osoby stosujące przemoc z reguły starają się znajdować uzasadnienie, usprawiedliwienie dla aktów przemocy. Zachowanie osób stosujących przemoc dodatkowo bywa wspierane przez uwarunkowania kulturowe. Przez wieki bowiem przemoc w stosunku do kobiet i dzieci była akceptowana nie tylko obyczajowo, ale i prawnie. Być może dlatego tak duże jest przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy w relacjach rodzinnych.

Praca z całym systemem rodzinnym daje szansę na niesienie skutecznej pomocy. Potrzebne są jednak działania wzmacniające skuteczność ochrony ofiar przed sprawcami przemocy oraz działania powstrzymujące sprawców i prowadzące do zakończenia przemocy w rodzinie. Mają temu służyć programy korekcyjno - edukacyjne skierowane do osób stosujących przemoc. Należy podkreślić, że pełnią one rolę pomocniczą. Podstawową rangę w przeciwdziałaniu przemocy domowej przypisuje się interwencji karno - administracyjnej. Takowa interwencja często jednak nie spełnia korektywnej roli w funkcjonowaniu rodziny z problemem przemocy.

1. Podstawa prawna programu

1.1. Krajowe akty prawne

Podstawą prawną do opracowania i realizacji programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową jest:

- a) ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- b) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 czerwca 2023r. w sprawie programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

Powyższe akty prawne, oprócz zdefiniowania pojęcia przemocy domowej, nakładają na organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, określając zakres pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy oraz zadania w zakresie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

Powyższe stanowi, iż jednym z zadań własnych powiatu jest opracowanie i wdrożenie do realizacji programu korekcyjno–edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową.

2. Program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową

Program korekcyjno - edukacyjny dla sprawców przemocy domowej jest zgodny z ustawą z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 czerwca 2023r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

Niniejszy Program korekcyjno-edukacyjny jest formą oddziaływań, który skupia w sobie zarówno modelowe, jak i autorskie pomysły osób go realizujących. Elementami stosowanymi w Programie mogą być: podejście skoncentrowane na rozwiązaniach, trening zastępowania agresji. Program jest realizowany poprzez: terapię opartą na schematach w oparciu o doświadczenia terapeutyczne osób prowadzących, psychoedukację na temat form przemocy, samoobserwację uczestników, ćwiczenia umiejętności społecznych, trening zachowań asertywnych, dyskusję grupową, monitoring i ewaluację.

2.1. Cele programu

Podstawowym i głównym celem Programu jest powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym jej stosowaniem. Innymi, nie mniej ważnymi celami Programu są:

- nabycie przez osobę stosującą przemoc samokontroli,
- nabycie umiejętności współżycia w rodzinie bez stosowania przemocy,
- kształtowanie umiejętności w zakresie prowadzenia procesu wychowawczego dzieci bez używania wobec nich przemocy,
- uświadomienie i uznanie przez osobę stosującą przemoc domową odpowiedzialności za jej stosowanie,
- zdobycie wiedzy na temat mechanizmów, symptomów i cykli powstawania przemocy domowej,
- zdobycie umiejętności poprawnego komunikowania się i rozwiązywania konfliktów bez stosowania przemocy,
- zdobycie informacji o możliwości uzyskania pomocy i podjęciu działań terapeutycznych.

Cel podstawowy ukierunkowany jest na rozpoznanie i zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc domową. Program nie stanowi jednak formy osobistej psychoterapii sprawcy, a jedynie koryguje jego niepożądane, szkodliwe zachowanie i postawy.

2.2. Zawartość Programu

Program ma charakter korekcyjno-edukacyjny i przyjmuje możliwość jego realizacji w warunkach wolnościowych oraz możliwość korzystania z konsultacji indywidualnych dla uczestników. W części edukacyjnej skoncentrowany jest na przekazaniu szeroko pojętej wiedzy na temat zjawiska przemocy, część korekcyjna ukierunkowana jest na zdobycie umiejętności niestosowania przemocy, trening umiejętności społecznych i asertywności oraz naukę konstruktywnego rozwiązywania sporów i korzystanie ze wsparcia społecznego.

Zawartość merytoryczna programu skoncentrowana jest na osiągnięciu celu podstawowego i zawiera elementy, które dostarczają wiedzy, tworzą okazje do poznania siebie oraz pozwalają na zmianę form myślenia i reagowania.

Najważniejszymi z tych elementów są:

1) Rozpoznanie diagnostyczne – uzyskanie i opracowanie informacji o funkcjonowaniu każdego z uczestników, jego sytuacji życiowej oraz specyfice przemocy, której był sprawcą,

2) Edukacja – dobór treści edukacyjnych uwzględniających cele programu oraz specyfikę

Uczestników, która obejmuje:

- społeczno-kulturowe źródła i okoliczności przemocy domowej (mity i stereotypy),
- definicje przemocy, jej rodzaje, formy i dynamikę,
- problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich,
- planowanie i rozwijanie samokontroli,
- rolę życia uczuciowego w funkcjonowaniu człowieka,
- komunikację interpersonalną,
- promocję pozytywnych standardów i wartości,
- zaburzenia życia rodzinnego spowodowane uzależnieniami,
- wpływ przemocy domowej na zachowanie i psychikę dzieci,
- wychowywanie bez przemocy.

3) Ćwiczenia praktyczne – dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych, zmieniających zachowania i postawy oraz rozwijające umiejętności samokontroli i konstruktywnego współżycia.

2.3. Adresaci programu

Adresatami niniejszego programu są osoby stosujące przemoc, które uznają fakt stosowania przez nich przemocy we własnej rodzinie.

1. Uczestnikami programu mogą być:

- osoby samodzielnie zgłaszające się,
- osoby kierowane przez sąd, skazane za przestępstwo przeciwko rodzinie ze stwierdzeniem sprawstwa przemocy, korzystające z warunkowego zawieszenia wykonywania kary

pozbawienia wolności,

- osoby kierowane przez zespoły interdyscyplinarne,

2. Uczestnictwa w programie odmawia się:

- osobom z poważnymi zaburzeniami emocjonalnymi, w szczególności z zaburzeniami osobowości pogranicznej,

- chorym psychicznie,

- nałogowym hazardzistom,

- osobom uzależnionym od alkoholu i narkotyków z wyłączeniem osób, które przeszły lub są w trakcie podstawowego cyklu terapii uzależnień.

Osobę stosującą przemoc domową, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię leczenia uzależnienia. Dla osób uczestniczących w terapii leczenia uzależnienia udział w programie korekcyjno-edukacyjnym może stanowić uzupełnienie podstawowej terapii.

2.4. Realizatorzy programu

Realizatorem programu jest Powiat Pułtuski, w którego imieniu działa Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku. Koordynatorem programu jest Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku lub osoba przez niego wyznaczona.

Realizacja Powiatowego Programu Korekcyjno – Edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową może być zlecona innemu podmiotowi.

Realizator lub inny podmiot, któremu zlecono realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zobowiązany jest w stosunku do każdego uczestnika prowadzić indywidualną kartę przebiegu programu obejmującą m.in. diagnozę stosowanej przemocy, uwagi i wnioski oraz wskazania do pracy ze sprawcą, jak również prowadzić dokumentację uczestników programu zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych z dnia 10 maja 2018r.

Realizator programu winien zapewniać zatrudnienie (głównie w formie umowy zlecenia) prowadzącym program o odpowiednich kwalifikacjach, zgodnych z § 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 czerwca 2023r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową, mając na względzie zapis w § 7 ww. rozporządzenia.

W przypadku, gdy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku zleci realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych innemu podmiotowi, podmiot ten jest zobowiązany każdorazowo, całą dokumentację dotyczącą uczestnictwa sprawcy w zajęciach, dostarczyć do siedziby Centrum, w terminie jednego miesiąca od daty zakończenia udziału sprawcy w zajęciach.

2.5. Źródła finansowania programu

Opracowanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową należy do zadań w zakresie administracji rządowej realizowanych przez Powiat. Środki na realizację i obsługę tego zadania zapewnia więc budżet państwa. W związku z tym, planowanie wydatków następuje na poziomie powiatów rokrocznie, a realizacja programu uzależniona jest od wysokości środków przekazanych samorządowi powiatowemu z budżetu państwa na ten cel. W przypadku zlecenia prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych innemu podmiotowi, umowa będzie podpisywana na okres jednego roku, a koszt prowadzenia oddziaływań będzie ustalany przed każdorazowym podpisaniem umowy.

Planowany koszt realizacji programu stanowi:

- koszty osobowe: prowadzenie rekrutacji i zajęć edukacyjnych: grupowe i indywidualne, w tym: opracowanie konspektów zajęć, przeprowadzenie diagnozy, prowadzenie akt osobowych uczestników, sporządzanie sprawozdań, monitoring i ewaluację.
- obsługa, zakup materiałów papierniczych i piśmiennych, koszty ksero – w ramach środków PCPR w Pułtusku.

2.6. Zakładane rezultaty

Działania diagnostyczne, edukacyjne i ćwiczenia mają przyczynić się do:

- uświadomienia sprawcy czym jest przemoc,
- uzyskania przez niego świadomości własnych zachowań przemocowych wobec bliskich,
- nabycia umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć,
- nabycia umiejętności partnerskiego współdziałania w rodzinie oraz korzystania z pomocy innych,
- rozpoznanie przez niego sygnałów ostrzegawczych zapowiadających zachowania przemocowe,
- opracowanie „planu bezpieczeństwa” zapobiegającemu użyciu siły i przemocy,
- nabycie nowych umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów, sporów w rodzinie bez użycia agresji,
- naukę umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć,
- kształtowanie umiejętności wychowawczych bez użycia przemocy,
- trening umiejętności społecznych,
- realizację własnych potrzeb w sposób nie krzywdzący innych osób,
- zaprzestanie używania przemocy.

3. Realizacja programu

3.1. Czas realizacji programu

Program korekcyjno-edukacyjny na terenie powiatu pułtuskiego prowadzony będzie w latach 2024-2030 w warunkach wolnościowych. W każdym roku prowadzenia programu zakłada się możliwość zrealizowania 1 pełnego cyklu programu.

Program będzie obejmował dla każdego uczestnika minimum 60 godzin zajęć w formie spotkań indywidualnych i grupowych. Harmonogram spotkań i czas trwania zajęć w poszczególnych dniach będzie przedstawiony uczestnikom programu i będzie mógł być modyfikowany w celu umożliwienia odbycia wszystkich zajęć przewidzianych w programie. Przerwy między kolejnymi zajęciami nie powinny być dłuższe niż jeden tydzień. Program będzie realizowany w grupie składającej się z minimum 10 osób. Podstawową formą oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych będzie praca grupowa, a uzupełnieniem – praca indywidualna.

Dobór treści edukacyjnych będzie uwzględniał założone cele programu, czas jego trwania i specyfikę uczestników. Program dla osób stosujących przemoc domową oprócz oddziaływań edukacyjnych będzie obejmował praktyczne ćwiczenia dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijające umiejętności samokontroli i konstruktywnego współżycia. W sytuacjach tego wymagających, związanych z potrzebami i możliwościami uczestników programu dopuszcza się możliwość modyfikowania programu. W przypadku zajęć grupowych dopuszcza się możliwość naprzemiennego prowadzenia zajęć edukacyjnych i korekcyjnych.

3.2. Sposób realizacji programu

Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową w formie dostosowanej do warunków wolnościowych w jednym cyklu zakłada przeprowadzenie konsultacji indywidualnych kwalifikujących do udziału w programie, oraz edukacyjne zajęcia grupowe. Realizacja programu odbywa się w systemie otwartym, gdzie w trakcie trwania programu mogą dołączyć nowi uczestnicy przechodząc po kolei wszystkie sesje.

W trakcie pierwszych sesji indywidualnych uczestnik zostaje zapoznany z celami i przebiegiem programu, natomiast prowadzący zapoznaje się z sytuacją rodzinną i prawną osoby zgłaszającej się, diagnozując sytuację życiową oraz specyfikę stosowanej przemocy u danej osoby.

Zajęcia grupowe podzielone są na bloki tematyczne, w trakcie których poddawane są analizie poszczególne formy zachowań przemocowych przy jednoczesnym przedstawieniu

alternatywnych zachowań, w których nie występuje przemoc.

Etapy realizacji programu:

- **etap I**: spotkania jednogodzinne i indywidualne dla każdego uczestnika programu w celu rozpoznania diagnostycznego oraz zakwalifikowania (bądź nie) do uczestnictwa w programie;
- **etap II**: spotkania grupowe oraz indywidualne, których celem jest przekazanie treści edukacyjnych i korekcyjnych;
- **etap III**: monitoring i ewaluacja.

Zajęcia grupowe będą prowadzone w formie wykładów, psychoedukacji, psychodramy, odgrywania scenek sytuacyjnych. W trakcie realizacji programu obowiązuje następująca dokumentacja:

- kwestionariusz wywiadu;
- oświadczenie uczestnika o dobrowolności uczestnictwa;
- oświadczenie uczestnika o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych do celów realizacji programu;
- oświadczenie uczestnika o akceptacji warunków uczestnictwa w programie;
- listy obecności na zajęciach;
- konspekty zajęć.

Osoby odpowiedzialne za realizację spotkań indywidualnych i grupowych będą zobowiązane m.in. do:

- przeprowadzenia indywidualnej diagnozy osób biorących udział w programie;
- podpisania z każdym uczestnikiem programu oświadczenia o akceptacji reguł w programie korekcyjno – edukacyjnym;
- prowadzenia dokumentacji zajęć, w których należy ująć: termin spotkania, tematykę, podpisy osób prowadzących, listy osób uczestniczących w poszczególnych zajęciach;
- sporządzenia sprawozdania dotyczącego oceny końcowej postępów osób uczestniczących w zajęciach.

Po ukończeniu cyklu spotkań i obecności w min. 90% zajęć, uczestnik otrzyma zaświadczenie o ukończeniu programu korekcyjno - edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową.

Każdy uczestnik programu korekcyjno - edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową ma założoną osobną teczkę, w której gromadzona będzie cała dokumentacja dotycząca jego osoby, w tym: „Kontrakt”, wstępne rozeznanie diagnostyczne, karty pracy ze sprawcą obrazujące podejmowane działania, ankiety, zaświadczenia, dokumentację z monitoringu (bieżącego i po zakończeniu programu w okresie do lat 3), notatki, protokoły lub inne dokumenty potwierdzające realizację programu.

3.3. Nabór i selekcja uczestników programu oraz reguły uczestnictwa w programie

Uczestnikami programu mogą być osoby, które zgłosiły się dobrowolnie, bądź których uczestnictwo w programie związane jest z decyzją sądu, Policji, prokuratury lub osoby, które zostały skierowane przez zespoły interdyscyplinarne. Fakt uczestnictwa w programie osób dobrowolnie zgłaszających się jest objęty tajemnicą.

Na wstępie kontaktu z potencjalnym uczestnikiem programu przeprowadza się rozeznanie mające na celu diagnozę sytuacji danej osoby. Odmowa uczestnictwa w programie następuje w czasie wstępnego rozpoznania diagnostycznego, prowadzonego w trakcie nurtu pracy indywidualnej, który jest pierwszym etapem realizacji programu.

Rozpoznanie indywidualnej sytuacji obejmuje:

- rzeczywiste okoliczności skierowania do programu,
- określenie czy uczestnik programu aktualnie stosuje przemoc,
- motywację kandydata do wzięcia udziału w programie,
- formy i okoliczności przemocowych zachowań oraz stopień krytycyzmu wobec tych zachowań,
- historię zachowań przemocowych,
- aktualną sytuację rodzinną i zawodową,
- cechy osobiste istotne dla pracy korekcyjnej,
- doświadczenie związane z nadużywaniem alkoholu i narkotyków,
- historię pomocy medycznej i psychoterapeutycznej w zakresie zaburzeń psychicznych,
- kontakty z wymiarem sprawiedliwości.

Uzyskane informacje objęte są zasadą poufności z wyjątkiem informacji wskazujących na popełnienie czynów zabronionych przez prawo.

Przed przystąpieniem do II etapu programu uczestnicy podpisują kontrakt określający zasady uczestnictwa w programie, który zawiera:

- formalne wymogi systematycznej obecności na zajęciach wraz z określeniem sankcji za uchylenie się od udziału w programie,
- zobowiązanie do powstrzymania się od przemocowych zachowań w kontaktach z członkami rodziny i innymi ludźmi,
- zobowiązanie do powstrzymania się od spożywania alkoholu i zażywania substancji psychotropowych,
- obowiązek bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania w trakcie uczestnictwa w zajęciach,
- uznanie osobistej odpowiedzialności za fakt stosowania przemocy domowej.

Wobec osób, których uczestnictwo w programie związane jest z decyzją sądu, Policji, prokuratury lub Zespołu Interdyscyplinarnego stosuje się powiadamianie tych organów o:

- przystąpieniu sprawcy przemocy do programu,
- każdej sytuacji uchylania się od udziału w programie,
- zakończeniu uczestnictwa w programie.

Osoby kierowane do udziału w programie przez sądy, a nie mogące w nim uczestniczyć na terenie Powiatu Pułtuskiego z uwagi na zakończenie programu przez realizatora, mogą być kierowane do podmiotu realizującego program na terenie innego powiatu, zlokalizowanego najbliżej miejsca zamieszkania tych osób.

3.4. Zadania związane z realizacją programu

Zadania związane z realizacją programu obejmują:

- nadzór nad realizacją programu zgodnie z założonymi celami i działaniami nakierowanymi na osiągnięcie zakładanych rezultatów,
- rekrutację uczestników programu,
- obsługę finansową programu,
- monitoring i ewaluację programu,
- pozyskiwanie partnerów w realizacji programu i współpracę z nimi.

3.5. Miejsce realizacji programu

Program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową będzie realizowany w oparciu o zasoby lokalowe Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku.

3.6. Partnerzy programu:

Założenia programowe w skutecznym osiągnięciu założonych celów i rezultatów przewidują współpracę z instytucjami i organizacjami, którymi są:

- Ośrodki Pomocy Społecznej (Zespoły Interdyscyplinarne),
- Sąd,
- Kuratorzy zawodowi,
- Policja,
- Organizacje pozarządowe, kościoły i organizacje kościelne,
- Rodziny uczestników programu.

4. Sposób monitorowania i sprawozdawczości oraz ewaluacja

Przebieg i efekty oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową objęte są działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi prowadzonymi przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku jako jednostki realizującej w imieniu Powiatu Pułtuskiego program lub podmioty, którym Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku zleciło realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych.

4.1. Sprawozdawczość

W przypadku, gdy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku zleci realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych innemu podmiotowi, sprawozdania z realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego podmiot ten zobowiązuje się sporządzić i dostarczyć do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku w terminie jednego miesiąca następującego po ukończeniu edycji w danym roku.

4.2. Monitoring

Realizacja programu jest ściśle związana z działaniami monitorująco - kontrolnymi, które stanowią część nadzoru nad jego realizacją. System monitorowania obejmuje:

- postęp względem zaplanowanych założeń, działań i rezultatów programu,
- zachowanie związane z przemocą u osób uczestniczących w programie w trakcie jego trwania oraz do 3 roku po jego zakończeniu.

Monitorując program będziemy szukać odpowiedzi na pytania:

- czy podejmowane działania prowadzą do osiągnięcia celu podstawowego programu,
- czy program wymaga przeformułowania działań,
- czy adresaci programu zachowują się zgodnie z założeniami programu.

Celem monitoringu jest sprawdzenie czy zaplanowane działania w końcowym efekcie są użyteczne dla odbiorców i współodbiorców, którymi w tym przypadku są rodziny osób stosujących przemoc.

Do oceny skuteczności działań programowych niezbędna jest współpraca z partnerami programu, szczególnie tymi, którzy realizują programy przeciwdziałania przemocy i ochrony osób wobec, których stosowana jest przemoc domowa.

Wnioski z monitoringu realizacji programu będą służyły do ewaluacji programu oraz ewentualnego zaplanowania innej oferty pomocowej dla osób stosujących przemoc domową.

Działania monitorujące winny trwać w trakcie i po zakończeniu realizacji programu przez okres wynikający z zapisów Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej w następujących terminach: na początku przystąpienia do programu i na końcu, oraz w ciągu 3 lat od zakończenia udziału w programie:

1. nie później niż po 3 miesiącach od zakończenia programu,
2. po upływie 9 miesięcy od zakończenia programu,
3. po upływie 15 miesięcy od zakończenia programu,
4. po upływie 24 miesięcy od zakończenia programu.

Monitoring sytuacji w rodzinie sprawcy przemocy, prowadzi się na podstawie jego pisemnej zgody. Uzyskuje ją podmiot kierujący do uczestnictwa w Programie. Monitoring prowadzi ośrodek pomocy społecznej, właściwy dla miejsca zamieszkania lub pobytu sprawcy - uczestnika programu. O zbliżającym się terminie monitoringu, podmiot prowadzący ewaluację informuje właściwy ośrodek pomocy społecznej.

Monitoring prowadzi się poprzez:

- a) wizytacje w środowisku, podczas których przeprowadza się rozmowy ze sprawcą oraz z osobami wspólnie z nim zamieszkującymi,
- b) kontakt z innymi, nie zamieszkującymi wspólnie członkami rodziny,
- c) kontakt z Policją w celu uzyskania informacji na temat ewentualnych zgłoszeń dotyczących aktów przemocy,
- d) kontakt z członkami zespołu interdyscyplinarnego i/lub grupy diagnostyczno - pomocowej.

Realizator lub inny podmiot, któremu zlecono realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych zobowiązany jest prowadzić dokumentację potwierdzającą prowadzenie monitoringu w trakcie trwania programu, jak również monitoringu i sposobu funkcjonowania uczestników po zakończeniu programu. Z monitoringu sporządza się informację, którą przekazuje się do podmiotu prowadzącego ewaluację.

4.3. Ewaluacja

Ewaluację prowadzi zlecający zadanie tj. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtuskach lub podmioty, którym Centrum zleciło realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych.

Jeśli uczestnik programu, po jego ukończeniu, odbywa karę pozbawienia wolności lub przebywa w areszcie, podmiot prowadzący ewaluację występuje do zakładu karnego/aresztu śledczego o:

- opinię psychologa i/lub wychowawcy, zawierającą ocenę wpływu zajęć korekcyjno - edukacyjnych na postawę skazanego po zakończeniu programu.

Po zakończeniu przez uczestnika odbywania kary lub opuszczeniu aresztu, ewaluacja prowadzona jest zgodnie z procedurą.

Kryteria ewaluacyjne:

- **adekwatność** – oznacza stopień zgodności zawartości merytorycznej programu z założonymi celami (wskazanymi w rozporządzeniu),
- **skuteczność** – oznacza stopień osiągnięcia założonych celów (zdolność sprawców do powstrzymania się od przemocy),
- **użyteczność** – oznacza stopień zgodności programu z oczekiwaniami uczestników,
- **trwałość** – oznacza stopień, w jakim efekty programu oddziałują po jego zakończeniu (okres, w jakim uczestnik kontrolował swoje zachowanie tj. nie stosował przemocy).

Wskaźniki oceny programu:

1. Liczba osób, które rozpoczęły program (główny powód uczestnictwa, daną osobę wskazując tylko raz):
 - a) z własnej woli (w stosunku do liczby osób, które go ukończyły),
 - b) zostało skierowanych przez sąd (w stosunku do liczby osób, które go ukończyły),
 - c) zostało skierowanych przez zespoły interdyscyplinarne (w stosunku do liczby osób, które go ukończyły),
 - d) z innych powodów (jakich? w stosunku do liczby osób, które go ukończyły).
2. Liczba osób, które przerwały program ze wskazaniem powodu/ów (w stosunku do liczby osób, które go rozpoczęły).
3. Liczba osób, które ukończyły program (w stosunku do liczby osób, które go rozpoczęły).
4. Liczba osób, które ukończyły program i ponownie dopuściły się zachowania przemocowego, z uwzględnieniem głównego czynnika powodującego przystąpienie do programu:
 - a) z własnej woli,
 - b) zostało skierowanych przez sąd,
 - c) zostało skierowanych przez zespoły interdyscyplinarne,
 - d) z innych powodów (jakich?).

5. Zagrożenia realizacji programu

Program korekcyjno - edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową realizowany przez Powiat Pułtuski, w którego imieniu działa Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku to ułożony w określonym czasie ciąg działań zmierzających do wybranej, specyficznej grupy odbiorców, wymagający zaangażowania środków rzeczowych, ludzkich i finansowych. Realizacja założeń programowych wiąże się nierozzerwalnie z ryzykiem wystąpienia zjawisk czy działań, które mogą mieć negatywne skutki dla przebiegu całego programu lub jego poszczególnych części.

Najistotniejsze zagrożenia wiążą się z brakiem wystarczającej ilości zewnętrznych środków finansowych, od których realizacja programu jest zależna. Ponadto, zagrożeniem dla programu może być brak dostatecznego zainteresowania adresatów uczestnictwem w jego działaniach.

Realizator zastrzega sobie możliwość niezrealizowania edycji Programu w danym roku jeśli wystąpią czynniki stanowiące zagrożenie dla życia lub zdrowia uczestników.

Bardzo ważnym elementem prowadzenia programu jest ścisła i umiejętna współpraca z partnerami programu, co pozwoli na rzetelne zebranie potrzebnych informacji oraz umożliwi dostosowanie programu do potrzeb uczestników. Nie bez znaczenia jest również rzetelna i bieżąca ocena realizacji poszczególnych etapów programu oraz skuteczny monitoring.

Opracowały:
Anna Balcerzak
Marta Moroza